

Reactieformulier

**Consultatie NBA-handreiking 1154 – De meldplicht van de accountant
bij wettelijke controles van niet-oob's**

Consultatieperiode loopt tot en met 18 april 2025

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants



Instructies voor respondenten

We verzoeken u de consultatiereactie uiterlijk aan te leveren op **18 april 2025**.

Dit reactieformulier is bedoeld voor het geven van uw consultatiereactie op de concept NBA-handreiking 1154. Het gebruik van dit document zal de verzameling en analyse van consultatiereacties door de NBA vergemakkelijken.

U kunt reageren op alle vragen of alleen geselecteerde vragen. Om uw consultatiereactie zo goed mogelijk te kunnen behandelen, verzoeken we het volgende:

- Geef uw algemene reactie door middel van de 'drop-down' keuzemenu's.
- Geef de reden voor uw antwoorden bij de gedetailleerde reactie. Als u het niet eens bent met de voorstellen in de handreiking, geef dan uw specifieke redenen en specifieke suggesties aan voor het wijzigen van de handreiking.
- Benoem zo specifiek mogelijk waar uw consultatiereactie betrekking op heeft, bijvoorbeeld door te verwijzen naar specifieke paragrafen, voorbeelden of alinea's in de handreiking.
- Vermijd het invoegen van tabellen of tekstvakken in het formulier bij het geven van uw antwoorden op de consultatievragen, omdat dit de verzameling van de reacties zal bemoeilijken.
- Dien uw opmerkingen in met behulp van dit formulier, zonder een begeleidende brief of een samenvatting van uw belangrijkste punten. Benoem in plaats daarvan eventuele belangrijke punten zoveel mogelijk in uw antwoorden op de vragen.

Uw reactieformulier kunt u zenden naar: consultaties@nba.nl. De NBA vindt het belangrijk om transparant te zijn over de reacties die zij krijgt met betrekking tot voorgestelde regelgeving en toelichtingen daarop. Daarom vragen wij om bij indiening van uw reactie aan te geven of wij uw reactie wel of niet mogen publiceren op de website van de NBA.

Onderdeel A: uw gegevens

Naam van uw organisatie (of uw naam als u een reactie indient in persoonlijke hoedanigheid)	BDO Audit & Assurance B.V.
Naam/namen van verantwoordelijke(n) voor deze indiening (of laat leeg als dit hetzelfde is als hierboven)	Pascal Belfroid
Naam van contactpersoon voor deze reactie (of laat leeg als dit hetzelfde is als hierboven)	Michelle Bregman
E-mailadres van contactpersoon	

Onderdeel B: antwoorden op de consultatievragen

Voor elke vraag, begint u met uw algemene antwoord op de vraag middels de keuzelijst. Geef uw gedetailleerde opmerkingen, indien van toepassing, daaronder bij de behorende sectie.

1. Wat vindt u in het algemeen van de opzet en duidelijkheid van deze handreiking?

Algemene reactie: Matig

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Wij zijn enthousiast over de handreiking, omdat wij herkennen dat de verplichtingen van accountants rondom aanwijzingen en vermoedens van fraude in verschillende wet- en regelgeving verschillend (of: versnipperd) zijn weergegeven. Om deze informatie in één handreiking te bundelen vinden wij daarom een goed initiatief.

In het kader van duidelijkheid verzoeken wij de NBA om het consistente gebruik van de termen 'aanwijzing' en '(redelijk) vermoeden' (van fraude) te analyseren en evalueren. Deze termen worden immers ook in Standaard 240 niet in alle gevallen consistent gehanteerd. Met deze handreiking zou een verbetering kunnen worden bewerkstelligd in het begrip van deze terminologie en ook de verantwoordelijkheden van de accountant, de cliënt en een eventuele externe onderzoeker op verschillende momenten in het proces vanaf het moment dat de accountant een signaal of aanwijzing krijgt voor een mogelijke fraude tot aan een (redelijk) vermoeden en een eventuele externe melding. Wij zien nu ook in de handreiking op enkele punten nog een inconsistent gebruik van deze termen. Dit leidt tot onduidelijkheid over de te nemen stappen gedurende het controleproces.

Wij adviseren de NBA om aan te sluiten bij ISA 240 Revised, waarin in onze optiek het verschil tussen een aanwijzing (indicative) en een vermoeden (suspected fraud) duidelijker is afgebakend. Specifiek voor deze handreiking delen wij de volgende observaties:

(A) Verwijzingen naar Standaard 240:

In hoofdstuk 1 van de handreiking wordt verschillende keren verwezen naar Standaard 240. Deze verwijzingen zijn niet in alle gevallen volledig begrijpelijk. Voorbeeld: De paragrafen die op pagina 7 van de Handreiking (paragraaf 1.1 'Standaard 240 en wetgeving') gekoppeld worden aan de term 'vermoeden' (Standaard 240.39-42) gaan in op het onvermogen van de accountant om de opdracht voort te zetten (39), schriftelijke bevestigingen en mededelingen aan het management (40) en de met governance belaste personen (41 + 42). Met name paragraaf 40 is breder dan de schriftelijke bevestiging bij een vermoeden van fraude (gaat ook over verantwoordelijkheden voor bijvoorbeeld de interne beheersing). Het is voor ons niet duidelijk waarom de daaropvolgende paragrafen van Standaard 240 (t/m 240.47, maar ook 240.38) in de handreiking niet gekoppeld zijn aan de term 'vermoeden' van fraude.

Op pagina 10 vindt opnieuw verwijzing naar de controlestandaarden plaats. Een verwijzing naar 260.A13 (en 320.A2) wordt gemaakt. Die paragrafen zien op 'Aangelegenheden die worden meegedeeld in het kader van de geplande reikwijdte en timing van de controle'. Dit staat ons inziens los van een aanwijzing of een vermoeden van fraude. De verwijzing naar de situatie waarin een vermoeden van fraude gecommuniceerd moet worden met de met governance belaste personen (Standaard 240.42 en 240.43) en de communicatie over significante aangelegenheden (Standaard 260.A22) lijkt in dit kader een logischere verwijzing.

De vraag rijst of koppeling van de termen aanwijzing en vermoeden aan specifieke paragrafen uit de controlestandaard bijdraagt aan de helderheid van de handreiking.

- (B) Op pagina 7 wordt in het kader van de Bta over een aanwijzing gesproken (een na laatste paragraaf op pagina 7), terwijl de Bta alleen de term 'redelijk vermoeden' kent.
- (C) Het is op basis van de handreiking niet altijd helder van wie wanneer nu wat wordt verwacht. Voorbeeld 1: In de introductie op pagina 4, 1^e alinea, staat beschreven '*...en passende acties te ondernemen als deze [BDO: de accountant] fraude vermoedt.*' Ons inziens moeten ook passende acties worden ondernomen wanneer een aanwijzing voor fraude wordt geïdentificeerd. Voorbeeld 2: Onderaan pagina 10 staat de zinsnede: '*Als de accountant na eigen onderzoek tot de conclusie komt dat een (redelijk) vermoeden van fraude bestaat...*' Ons inziens is het de verantwoordelijkheid van de cliënt om een onderzoek naar een aanwijzing van fraude uit te (laten) voeren.
- (D) In voorbeeld 1 op pagina 11 wordt gestart met: '*Een klokkenluider meldt dat er wordt gerommeld met onkostendeclaraties. Deze aanwijzing voor fraude wordt nader onderzocht.*' Kan hier al wel gesproken worden over een aanwijzing? Of is een melding door een klokkenluider nog iets wat in een voorstadium speelt, namelijk een signaal? Na een signaal zou in onze optiek verkennend onderzoek door de accountant of de klant moeten plaatsvinden. Dit kan leiden tot een aanwijzing. Deze aanwijzing leidt mogelijk tot een vermoeden van fraude na een onderzoek door een externe partij.

2. In hoeverre is de uitleg over het proces van onderzoek, herstel en meldplicht (hoofdstukken 2 en 3) voor u duidelijk en toepasbaar?

Algemene reactie: Duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Zie onze beantwoording bij vraag 1 voor onderscheid aanwijzing en vermoeden, inclusief consistent gebruik terminologie.

Reactie op paragraaf 2.3 (Objectiviteit van de forensische onderzoeker):

Hier staat '*Standaard 500.A52 schrijft voor dat de accountant...*'. De A-paragrafen betreffen toepassingsgerichte en overige verklarende teksten, maar schrijven niets voor. Wij stellen voor om dit op andere wijze te verwoorden: '*Standaard 500.A52 geeft voorbeelden van een breed scala van omstandigheden...*'.

Reactie op paragraaf 2.4 (Onverwijld onderzoek doen):

Om duiding te geven aan het begrip 'onverwijld' wordt aangesloten bij de uitleg van dit begrip zoals beschreven in de NBA-handreiking 1124 over de Wwft meldplicht. De termijn in de Wwft heeft echter betrekking op een meldplicht, terwijl het begrip 'onverwijld' in de Bta gaat over het zo snel mogelijk starten met een onderzoek naar de vermoede fraude. Daarom kan deze parallel niet zonder meer worden gelegd. Omdat het begrip 'onverwijld' niet gekwantificeerd is binnen de Bta kan in onze optiek worden volstaan met de toelichting dat 'onverwijld' gelijk staat aan 'zonder uitstel' starten met een onderzoek (laten) doen.

3. Is de uitleg over de evaluatie van herstelmaatregelen en de daarbij te hanteren overwegingen (hoofdstuk 3.6) voldoende duidelijk en praktisch toepasbaar?

Algemene reactie: Duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Zie onze beantwoording bij vraag 1 voor onderscheid aanwijzing en vermoeden, inclusief consistent gebruik terminologie.

Ten aanzien van paragraaf 3.2, die ingaat op de evaluatie van de herstelmaatregelen hebben wij de volgende aanbevelingen ter verduidelijking:

In deze paragraaf staat: *‘Ten eerste is het de vraag of het herstelplan alle noodzakelijke maatregelen en acties bevat om...’*

Wij nemen aan dat de zinnen *‘Het plan moet specifiek en gedetailleerd zijn’* en *‘Het plan moet passen bij zowel de aard en omvang van de fraude als bij de specifieke risico’s en omvang van de organisatie van de klant’* bedoeld zijn om de eerste zin te verduidelijken. Echter wij vragen de aspecten ‘specifiek, gedetailleerd en passend’ concreter te maken, bijvoorbeeld aan de hand van een voorbeeld waaruit de inhoud van een goed herstelplan met concrete, gerichte maatregelen, inclusief een duidelijke tijdlijn, blijkt. Het opnemen van een tijdlijn vinden wij van belang om invulling te kunnen geven aan de zin *‘De accountant evalueert of de tijdsplanning, deadlines en de mijlpalen in het herstelplan realistisch en haalbaar zijn en de herstelmaatregelen tijdig en effectief kunnen worden geïmplementeerd’*.

Tot slot geldt dit ook voor hetgeen in paragraaf 3.6 is genoemd: *‘Als bij de evaluatie blijkt dat de herstelmaatregelen niet voortvarend genoeg worden doorgevoerd’*. Het aspect ‘voortvarend genoeg’ kan dan in een voorbeeld worden afgezet tegen de tijdlijnen die management in het herstelplan beschrijft.

Verder staat in paragraaf 3.6 dat de accountant op grond van artikel 37 Bta (onder andere) moet vaststellen dat het herstelplan ‘voldoet aan de eisen’. Dit is niet conform de tekst van artikel 37. Hierin staat immers dat de externe accountant, binnen vier weken nadat het plan is opgesteld, moet hebben geoordeeld dat het plan toereikend is. Wij verzoeken u dit aan te passen.

4. Worden de verantwoordelijkheden van de accountant bij het beoordelen van het herstelplan (hoofdstuk 3.2) duidelijk genoeg uitgelegd?

Algemene reactie: Duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

De verantwoordelijkheden van de accountant bij het beoordelen van het herstelplan staan in hoofdstuk 3.6 op pagina 21 en 22 van de HR. Op pagina 21 van de HR, ten aanzien van de tweede bullet van de opsomming: In Bta 37.1.b staat "toereikend is". Dat is anders dan 'voldoet aan de eisen', zoals het nu is opgenomen. Het gaat er om dat de maatregelen zodanig zijn dat daarmee de fraude (voor zover mogelijk) ongedaan wordt gemaakt en herhaling wordt voorkomen. Wij adviseren deze nuance toe te voegen aan deze paragraaf.

5. Is de rolverdeling tussen de accountant, de klant en eventuele externe onderzoeker(s) voldoende duidelijk beschreven?

Algemene reactie: Duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Zie onze beantwoording bij vraag 1, onder C.

6. *Is de toelichting op de meldplicht bij de Nationale Politie en de uitzonderingen hierop (hoofdstuk 4) duidelijk beschreven?*

Algemene reactie: Zeer duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

7. *Zijn de praktijkvoorbeelden in de handreiking duidelijk?*

Algemene reactie: Duidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

De voorbeelden die in de handreiking zijn opgenomen zijn over het algemeen voldoende aansprekend en duidelijk. Wij adviseren een aantal aanvullingen, waardoor deze voorbeelden ook completer kunnen zijn:

- (A) Algemeen: De gegeven voorbeelden in de Handreiking bevatten soms wel een toelichting op de Wwft meldplicht, soms niet. Wij adviseren om ieder voorbeeld te voorzien van eenzelfde structuur en conclusies op te nemen waaruit blijkt welke meldplicht wordt geraakt bij welk voorbeeld. Dat komt de consistente aanpak van bepaalde casuïstiek ten goede.
- (B) Voorbeeld 1 en 2: Deze voorbeelden kunnen nog beter gekoppeld kunnen worden aan de informatie op pagina 10. Dit betekent dat er ook aandacht kan zijn voor de vraag: op welk moment communiceert de accountant over de aanwijzing en/ of het vermoeden van fraude en met wie communiceert de accountant (bij de klant). Daarnaast is het in de voorbeelden niet helder wie nader onderzoek doet / moet doen in welke fase/ op welk moment. Wij verwijzen hiervoor ook naar onze reactie op vraag 1 (onderdeel D).
- (C) Voorbeeld 4 en 5: Een goede aanvulling in deze voorbeelden zou kunnen zijn: de overwegingen met betrekking tot de materialiteit samenhangend met het vermoeden van fraude (kwantitatief en/ of kwalitatief).
- (D) Voorbeeld 4: In voorbeeld 4 is een situatie van samenspanning beschreven. Halverwege het voorbeeld staat *'De accountant stelt het bestuur voor een herstelplan te maken met diverse maatregelen om de AO/IB aan te scherpen'*. Samenspanning is ons inziens niet te voorkomen door IB-maatregelen, derhalve stellen wij voor dit aan te passen of weg te laten in het voorbeeld.
- (E) Voorbeeld 7: In dit voorbeeld staat de zin: *De opvolgend accountant ziet aanwijzingen voor een afwijking van materieel belang ten gevolge van fraude*. Wij gaan ervan uit dat hier een (redelijk) vermoeden wordt bedoeld (aangezien het gelijktijdig gaat over een Bta-melding)? Zie ook de algemene opmerking in het kader van de terminologie aanwijzing en vermoeden bij vraag 1 van dit consultatieformulier.
- (F) Voorbeeld 7: Wij stellen voor om de laatste zin van dit voorbeeld te verwijderen. Uit het voorbeeld komt nu niet naar voren wat de kwaliteit van het geleverde product (software) te maken heeft met de omkoping. Het gaat om de zin: *'Omdat vanwege de omkoping niet*

gegarandeerd is dat de overheidsinstanties adequate beveiligingssoftware hebben aangeschaft, is het risico van datalekken en hacking wellicht te lang blijven bestaan.'

8. Is het stroomschema in Bijlage 1 duidelijk? Heeft u suggesties voor verbetering?

Algemene reactie: Onduidelijk

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

Inzake het stappenplan zien wij de volgende aandachtspunten:

- (A) Het stappenplan is als een rechte lijn weergegeven, terwijl:
- 1) er sprake kan zijn van een iteratief proces of keuzes (zie ook hieronder) op bepaalde momenten
 - 2) er stappen zijn waarop je als het ware 'uit' het stappenplan stapt, bijvoorbeeld wanneer een aanwijzing voor fraude duidelijk onbeduidend blijkt, wanneer een aanwijzing van fraude niet leidt tot een vermoeden van fraude, wanneer het niet gaat om een vermoeden van een materiële fraude of wanneer maatregelen in het kader van een herstelplan voldoende zijn gebleken.
- Weergave als een beslisboom zou meer recht doen aan de werkelijkheid (hiermee wordt ook duidelijk op welke momenten de accountant afwegingen moet maken). Dit staat nu toegelicht in de tekst boven het stappenplan, maar verwerken in het stroomschema geeft een duidelijker beeld van het proces vanaf een aanwijzing van fraude tot een eventuele melding in het kader van artikel 37 Bta.
- (B) Een goede toevoeging aan het stappenplan zou ons inziens kunnen zijn: momenten van communicatie met hetzij management/ hetzij TCWG.
- (C) Het is ons niet duidelijk welk 'onderzoek' wordt bedoeld met de stap 'onderzoek'. Is dit het eerste onderzoek van de accountant naar de aanwijzing of is dit reeds een forensisch onderzoek? Wanneer het stappenplan dynamischer wordt weergegeven (zie A2), dan verwachten wij dat er meer helderheid ontstaat over de inhoud van de stappen in het stappenplan. Wij stellen voor om het stappenplan op te delen in fasen, zodat dit aansluit bij eerder gebruik daarvan in de handreiking (aanwijzing van fraude en (redelijk) vermoeden van fraude). Dit kan vervolgens duidelijk worden gemaakt door in het stappenplan verwijzingen op te nemen naar de Standaarden (met name Standaard 240) en hoofdstukken van de handreiking.

9. Zijn er specifieke onderwerpen waarop u verdere verduidelijking of verdieping wenst?

Algemene reactie: Nee

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

10. Heeft u nog andere adviezen en/of opmerkingen met betrekking tot de NBA-handreiking 1154?

Algemene reactie: Ja

Gedetailleerde reactie (indien van toepassing):

- (A) Op pagina 9, in de paragraaf over kwalitatieve materialiteit staat de volgende zin: *Bovendien kan fraude een significante invloed hebben op het bestaansrecht van bedrijven als belangrijke*

stakeholders - zoals leveranciers en financiers – daardoor besluiten hun relatie met het bedrijf te verbreken of wanneer het bedrijf reputatieschade oploopt en wordt uitgesloten van openbare aanbestedingen. Wij stellen voor deze tekst weg te halen en aan te sluiten bij wat hiervoor in ED 240.A11 is opgenomen (wie heeft de fraude gepleegd en waarom).

- (B) Wij stellen per pagina de volgende redactionele aanpassingen voor/ hebben enkele meer redactionele opmerkingen:
- Pagina 4 - Accountant en fraude: Vermoedde fraude m.z. vermoede fraude.
 - Pagina 4 - Accountant en fraude: *De accountant beoordeelt de inhoud en uitvoering van dat plan.* Uitvoering m.z. 'mate van uitvoering'.
 - Pagina 6 - Waarom deze handreiking: De hyperlinks onderaan de genoemde paragraaf verwijzen (nog) niet naar de juiste paragrafen in de handreiking.
 - Pagina 7 – Standaard 240 en wetgeving: *Aanwijzingen voor fraude zal de accountant in veel gevallen krijgen door Standaard 240 te volgen.* Deze eerste zin is vreemd geformuleerd. Het krijgen van een aanwijzing voor fraude kan niet het gevolg zijn van het volgen van een bepaalde controlestandaard. Voorstel om die zin geheel weg te laten.
 - Pagina 7 – Standaard 240 en wetgeving: In de tweede alinea wordt nogmaals benoemd dat er onduidelijkheden zijn met daarna een voorbeeld. Dat staat in de alinea ervoor ook al. Het zou logischer zijn om alle voorbeelden achter elkaar te laten volgen zonder tussendoor nogmaals te benoemen wat al in de eerste alinea is benoemd.
 - Pagina 7 – Standaard 240 en wetgeving: In de derde alinea wordt gesproken over het 'vinden' van een aanwijzing voor fraude. Om aan te sluiten bij de Standaarden is het ons inziens beter om te spreken van het 'identificeren' van een afwijking die mogelijk een aanwijzing vormt voor fraude.
 - Pagina 7 – Standaard 240 en wetgeving: In de vierde alinea zou het goed zijn om toe te voegen door wie nader onderzoek (en evaluatie) plaats zou moeten vinden na het identificeren van een aanwijzing voor fraude.
 - Pagina 9 – Materialiteit: *Met het oog op de meldplicht bij de Nationale Politie moet de accountant de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten in ogenschouw nemen vóórdat de fraude is verwerkt in de jaarrekening.* Niet duidelijk is wat wordt bedoeld met 'voordat de fraude is verwerkt in de jaarrekening'. Deze zin kan wat ons betreft verwijderd worden.
 - Pagina 10 – Aanwijzing: *In de praktijk wordt regelmatig met de met governance belaste personen afgesproken wanneer de accountant aangelegenheden bij hen onder de aandacht brengt, bijvoorbeeld als een bepaald minimumbedrag is overschreden.* Hier ontbreekt een toelichting om welke aangelegenheden het gaat (aanwijzingen of vermoedens?) en wat wordt bedoeld met een 'bepaald minimumbedrag'.
 - Pagina 12 – Objectief onderzoek: In de tweede alinea wordt gesproken over een 'andere doelstelling van een fraudeonderzoek'. Voor de volledigheid en duidelijkheid zou het goed zijn om deze andere doelstelling hier toe te lichten.
 - Pagina 12 – Objectief onderzoek: een na laatste bullet moet worden aangevangen met een hoofdletter (vermenging m.z. Vermenging).
 - Pagina 14 – Onverwijld onderzoek doen, eerste paragraaf: *'een aanwijzing voor mogelijke fraude'* m.z. van mogelijke fraude.
 - Pagina 15 – Het onderzoeksplan: De laatste zin van deze alinea heeft een afwijkende opmaak.
 - Pagina 15 – Uitkomsten van het onderzoek: *De accountant besluit vervolgens een specifiek frauderisico te identificeren...* Deze zin zou ons inziens aangevuld moeten worden met ... en inschatten.
 - Pagina 17 – Inleiding: *In dit herstelplan staan maatregelen die de klant wil treffen om de gevolgen van de fraude zo veel mogelijk ongedaan te maken en herhaling van fraude te voorkomen.* Wil m.z. zal.

- Pagina 18 – Voorbeeld 4: *Het bestuur vindt maatregelen weliswaar nodig, maar weigert die uit kostenoverwegingen een herstelplan op te stellen en uit te voeren.* Het woord 'die' moet uit deze zin verwijderd worden.
- Pagina 20 – Gedupeerde derden: In dit stuk tekst wordt gesproken over een 'miljoenengreep uit de kas'. Beter is om te spreken over een 'greep uit de kas', zonder kwantificering.
- Pagina 20 – Gedupeerde derden: Wij zouden de zin *De klant dient een afweging te maken wat de voor- en nadelen zijn op basis van allerlei aspecten zoals wel/niet aangifte doen bij de Politie of het op de hoogte stellen van derde partijen van de benadeling* herformuleren naar: De klant neemt daarbij allerlei aspecten in overweging zoals wel/niet aangifte doen bij de Politie of het op de hoogte stellen van derde partijen van de benadeling.
- Pagina 23 – Collegiaal overleg: *Daarnaast vereisen artikelen 14 en 15 van NV NOCLAR dat de accountant andere betrokken accountants informeert van buiten de cliënt over de relevante niet-naleving bij de cliënt.* m.z.dat de accountant andere betrokken accountants van buiten de cliënt informeert over...